

ضرورت‌های بهبود فضای کسب و کار

محسن بهرامی ارض اقدس^۱

فضای کسب و کار از جمله شاخص‌های تعیین کننده وضعیت اقتصادی هر کشور است که با استناد به آن می‌توان به بررسی و تجزیه و تحلیل شرایط اقتصادی هر کشور پرداخت. تأثیر فضای کسب و کار مساعد بر افزایش جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی، ایجاد اشتغال و رشد تولید ناخالص داخلی مشهود است. با وجود این، طی سال‌های پس از اعلام آمارهای جهانی از رتبه بندی فضای کسب و کار در کشورهای مختلف، دیدگاه‌های متفاوتی در زمینه جایگاه کشورمان مطرح می‌شود. گرچه تازه ترین رده بندی جهانی حاکی از بهبود فضای کسب و کار و ارتقای جایگاه کشورمان از رده ۱۳۷ به ۱۲۹ جهانی است، با این وجود هنوز هم بسیاری از فعالان اقتصادی به ویژه بخش‌های خصوصی و غیردولتی با انتقاد از وضعیت فضای کسب و کار بر تلاش حداکثری برای بهبود شرایط کسب و کار در کشورمان تأکید دارند. این شرایط موجب شده است تا اکنون بهبود فضای کسب و کار با توجه به چالش‌های پیش روی اقتصاد کشور به ضرورتی انکار ناپذیر تبدیل شود. با این وجود به نظر می‌رسد هنوز هم بسترهای مناسب برای ایجاد فضای امن سرمایه گذاری و کسب کار در کشورمان چندان فراهم نبوده و برای رسیدن به جایگاه واقعی اقتصاد ایران در زمینه شاخص فضای کسب و کار، فراهم کردن برخی زیر ساخت‌ها اجتناب ناپذیر است.

شاید بتوان در تعریف فضای کسب و کار گفت ، آن دسته از عوامل موثر بر عملکرد بنگاه‌های اقتصادی را که مدیران و مالکان، بنگاه‌ها نمی‌توانند آنها را تغییر داده یا بهبود بخشند و خارج از اراده و اختیار آنهاست. فضای کسب و کار می‌گویند شاخص فضای

۱- رئیس کمیسیون توسعه تجارت اتاق ایران

کسب و کار یکی از پارامترهای مهم برای جذب سرمایه خارجی و تصمیم گیری سرمایه گذاران محسوب می‌شود. در فضای نامناسب کسب و کار، بخش خصوصی ناگزیر به سمت اقتصاد زیر زمینی غیرمولد و غیررسمی سوق پیدا می‌کند. رشوه و فساد افزایش می‌یابد و زد و بند و تبانی در قراردادها و مزایده‌ها و مناقصه‌ها و خریدهای دولتی فراگیر می‌شود.

هدف گذاری اسناد بالادستی

بر اساس هدف گذاری سند چشم انداز، کشور ما باید در سال ۱۴۰۴ به قدرت اول اقتصادی - علمی کشورهای منطقه تبدیل شود. متأسفانه از زمان تصویب سند چشم انداز تا به امروز که ۶ سال از مهلت ۲۰ ساله مسئولان اجرایی کشور برای تحقق این هدف مقدس و البته دست یافتنی سپری شده است. به دلیل توسعه شتابان و چشمگیر سایر کشورهای منطقه وضعیت کشور ما در بسیاری از شاخص‌ها نسبت به زمان تصویب سند چشم انداز نه تنها ارتقا پیدا نکرده بلکه پس رفت هم داشته است. رشد اقتصادی، نرخ اشتغال، درآمد سرانه، نرخ تورم و .. در سال‌های اخیر گویای این واقعیت هستند، لذا حرکت در سال‌های باقیمانده برای جبران عقب ماندگی از مسابقه‌ای که با کشورهای منطقه داریم، بسیار سخت تر و ضرورتاً باید پرشتاب تر باشد. رسیدن به رشد اقتصادی ۸ درصد تورم و بیکاری تک رقمی و ... شاخص‌هایی برای دستیابی به اهداف ترسیم شده بود.

اهدافی که محقق نشده است

طی سال‌های اخیر نتوانستیم به رشد متوسط ۸ درصدی و نرخ بیکاری تک رقمی برسیم و تراز تجاری نیز بهبود نیافت و رشد نقدینگی به جای مهار از ۹۰ هزار میلیارد تومان سال ۸۴ به ۲۶۰ هزار میلیارد تومان رسیده است. همچنین میزان سرمایه خارجی به رغم مزیت‌های فراوان به ویژه در حوزه نفت و گاز در مقایسه با برخی از کشورهای منطقه از جمله عربستان با جذب ۴۰ میلیارد دلار و ترکیه با ۲۷ میلیارد دلار در حد پایینی قرار دارد و این در حالی است که فقط در بخش نفت و گاز کشور طی برنامه پنجم توسعه سالانه ۵۰ میلیارد دلار و برای تحقق اهداف برنامه از جمله ایجاد حداقل یک میلیون شغل با درآمد کافی، سالانه ۳۰۰ میلیارد دلار سرمایه گذاری لازم است و در شرایط فعلی امکانات داخلی کمتر از نصف آن است. باید برای تأمین کسری مورد نیاز علاوه بر اقدامات گسترده‌ای که در حوزه سیاست خارجی و روابط بین الملل از یک سو و اصلاحات و تحولات به ویژه اقتصادی از جمله کوچک سازی دولت، اجرای کامل قانون سیاست‌های اصل ۴۴، توانمندسازی بخش خصوصی و خصوصی سازی واقعی صورت گرفته، اقدامات دیگری مانند آزادسازی بازارهای کالا، خدمات، پول و سرمایه به عمل آید.

اصلاح زیر ساخت‌ها

اصلاح قوانین مربوط به بازار کار از جمله قانون کار و تأمین اجتماعی، مالیات، تصویب قوانین پشتیبان مورد نیاز مخصوصاً ساماندهی تعطیلات رسمی، قانون تجارت و به ویژه قانون بهبود فضای ماسعد و کار با شفافیت و صراحت تمام که از هر گونه برداشت سلیقه‌ای جلوگیری کند، گام‌های ضروری و مکمل اصلاحات مورد اشاره است. با توجه به ضرورت بهبود فضای کسب و کار و رابطه آن با روند توسعه خواهی، انجام اصلاحات لازم، از اولویت‌های کشور است. اگر چه سهم قوه مقننه در این حرکت مهم صرفاً پالایش قوانین و مقررات یا وضع قوانین جدید نیست بلکه نظارت بر اجرای قوانین و کنترل مسیر و نحوه حرکت و مقایسه مرحله‌ای میزان تحقق اهداف با برنامه مصوب و سند چشم انداز نیز فوق العاده مهم است.

قوه قضاییه علاوه بر حمایت قضایی از سرمایه گذاران باید از حقوق مالکیت به ویژه مالکیت معنوی حمایت کند و قوه مجریه هم باید در تطبیق نظام آموزشی کشور با نیازهای بازار کار نسبت به اصلاح نرخ ارز، تسهیل در دسترسی به تأمین مالی، تثبیت رویه‌های اجرایی، کاهش دیوانسالاری، مبارزه با فساد اداری، مبارزه جدی با قاچاق کالا و اطلاع رسانی به روز و مناسب اقدام کند. در این صورت است که ارتقای رتبه ۱۳۷ فعلی ایران در میان ۱۸۷ کشور جهان امکان پذیر خواهد شد و رتبه رقابت پذیری اقتصاد که در حال حاضر پانزدهم در بین کشورهای منطقه است، بهبود خواهد یافت و راه برای جذب سرمایه خارجی و تحقق اهداف برنامه و سند چشم انداز هموار می‌شود. در غیر این صورت همان طور که در پایان برنامه چهارم مشخص شد، رشد اقتصادی به جای متوسط ۸ درصد کمتر از ۳ درصد محقق شد و ایجاد فرصت‌های شغلی به جای حداقل ۸۰۰ هزار شغل به ۳۰۰ هزار شغل پایدار هم نرسید. همچنین تراز تجاری نه تنها بهبود نیافت بلکه نسبت واردات رسمی به صادرات سه برابر و با احتساب قاچاق کالا ۴ برابر شد. در همین حال رشد نقدینگی نیز از ۹۰ هزار میلیارد به ۲۶۰ هزار میلیارد رسید تا در پایان برنامه پنجم، آیندگان با چالش‌های بزرگتری مواجه باشند.

شاخص‌های تعیین و رتبه و جایگاه ایران

عوامل موثر در تعیین رتبه فضای کسب و کار و رتبه ایران در هر کدام به شرح زیر است:

- ۱ - شاخص سهولت در شروع کسب و کار، رتبه ۴۸ در میان ۱۸۷ کشور جهان.
- ۲ - شاخص سهولت در اخذ مجوزها: رتبه ۱۶۵
- ۳ - شاخص اشتغال (ترکیبی): رتبه ۱۴۷
- ۴ - شاخص ثبت اموال: رتبه ۱۳۷

توضیح: برای ثبت اموال علاوه بر مراحل پیچیده اداری حداقل ۱۰ درصد ارزش اموال هزینه می‌شود.

۵ - اخذ تسهیلات و اعتبارات بانکی: رتبه ۴۸

۶ - حمایت قضایی از سرمایه گذاران رتبه ۱۶۴

۷ - پرداخت مالیات: رتبه ۱۱۷

توضیح: در صورت رعایت قوانین موجود مورد عمل ۴۴ درصد درآمد موردی صرف مالیات می‌شود.

۸ - شاخص تجارت خارجی: رتبه ۱۴۲

توضیح: متوسط مدت برای صدور کالا ۲۶ روز و برای واردات ۴۲ روز است. در حالی که در

کشورهای همسایه ۷ روز است، علاوه بر مشکلات مربوط به تحریم‌ها و تنش‌های سیاسی و روابط

خارجی و مبادلات بانکی که خود مزید بر علت است.

شاخص ضمانت اجرایی قراردادها: رتبه ۶۵

۱۰ - شاخص سهولت در تعطیل کسب و کار (انحلال شرکت): رتبه ۱۰۷

۱۱ - شاخص دسترسی به انرژی.

اکنون بر اساس آخرین آمار منتشر شده بانک جهانی در سال ۲۰۱۰ رتبه شاخص کسب و کار

کشورمان با ۵ پله ارتقا از ۱۴۲ به ۱۳۷ در میان ۱۸۷ کشور جهان رسیده است. ■

منبع: روزنامه همشهری شماره ۵۳۵۰

رتال جامع علوم انسانی